

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Ḥamishah ḥumshe Torah

‘im 3 targumim ... pe. Rashi, u-ferush Rashbam u-ferush Mikhlal yofi min
R. Shelomoh ben Melekh u-ferush Be’er reḥovot ‘al diḳduḳe Rashi ...
ve-Sefer ha-Ḥinukh me-Rabenu Aharon ha-Levi be-sof kol ḥeleḳ

Sefer Va-yiḳra

Shelomoh ben Yitṣḥaq

Frankfurt de-Oder, 544 [1783 oder 1784]

10

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9951

כה ותטמא הארץ ואפקד עונה עליה
 נפשיר ותקא הארץ אחי שקיה : כו ושמרתם
 אתם את הקמתי ואת משפטי ולא תעשו
 מכל התועבת האלה האזרח והגר הגר
 בתוככם : פו כי את כל התועבות האל
 עשו אנשי הארץ אשר לפניכם ותטמא
 הארץ : כח ולא תקיא הארץ אתכם
 בסמאכם אתה כאשר קאה את הגוי אשר
 לפניכם : כט כי כל אשר יעשה מכל
 התועבת האלה וגברתו הנפשות העשות
 מקרב עמם : ל ושמרתם את משמרותי
 לבלתי עשות מחקות התועבת אשר נעשו
 לפניכם ולא תטמאו בהם אני יהוה
 אלהיכם :

פ . כי"כ ל סימן . עד"ו סימן : ומפטורין
 יתי דבר וגו' התשפוט ביחוקאל כסי"כ ב :

פ פ פ

יט א וידבר יהוה אל משה לאמר :

ב דבר אל כל עדת בני
 ישראל ואמרת אליהם קדשים תהיו כי קדוש
 מצוה ר"ב אני יהוה אלהיכם : ג איש אמו ואביו
 תיראו ואת שבתתי תשמרו אני יהוה
 מצוה ר"ג אלהיכם : ד אל תפגו אל האלילים ואלהי
 מצוה ר"ד מסכה לא תעשו לכם אני יהוה אלהיכם :

וכי

רש"י

מגלי מן קדמיכון : כה ואסתאבת ארעא
 ואסערית חובה עלה ורוקנית ארעא ית
 נתקא : כו ותטרון אחון ית קמי נתי
 דיני וקרא תעבדון מכל תועבתא האל
 וציביא וגיונא דיתנירון ביניכון : כז ארי
 ית כל תועבתא האלין עבדו אינשי ארעא
 דקדמיכון ואסתאבת ארעא : כח ולא
 תרוקין ארעא יתכון בסאו ביכון יתה כמא
 דרוקנית ית עמא דקדמיכון : כט ארי
 כל די עבד מכל תועבתא האלין וישתיצון
 נפשתא די עבדן מנו עמהין : ל ותטרון
 ית מטרת מימרי בדיל דלא למעבד מנימוסי
 תועבתא דאת עבדא קדמיכון ולא תסתאבון
 בהון אנא יי אלהכון :

פ פ פ

א ומליל יי עס משה למימר : ב מליל
 עס כל כנשתא דבני ישראל
 ותימר להון קדישין תהון ארי קדיש אנא
 יי אלהכון : ג ובר מן אמיה ומן אבותיה
 תהון דתלין וית יומי שבאי דיילי תטרון
 אנא יי אלהכון : ד לא תתפגון בתר טעון
 ודחלן דמתקא לא תעבדון ל כון אנא יי
 אלהכון

דבר אחר תכל כח לשון בלילה וערכוס ארע אדם ורע כהנה (ז) : (כה) ולא תקיא הארץ אתכם . משל לכן מלך שהכילובו דבר מואס
 טחין עומד במעיו חלא מקילו כך חרן ישראל אינה מקיימת עובדי עבדים ותרגומו ולא תרוקין לשון ריקון חריקה עלמה מהם :
 (כט) הנפשות העושות . סוכה והסקפה כמשמע : ושמרתם את משמרותי . להוסיף בית דין פל כן : ולא תטמאו בהם
 אני יי אלהיכם . כח חס תעמלו איני אלהיכם ואתם נפלים מאחרי ומה כנאל יש לי ככם ואתם מתמייכים כליוה לכך נאמר אני
 חבלת אחרי מות : ס' אלטיכם :

ה וכו' תזבחו זבח שלמים ליהוה לרצונכם
 תזבחהו: ו ביום זבחכם יאכל ומקחבת
 והנותר עד-יום השלישי באש ישרף:
 מצוה רט"ו ז ואם האכל יאכל ביום השלישי פגול
 הוא לא ירצה: ח ואכליו עינו ישא כי-
 את-קדש יהוה הלל ונכרתה הנפש ההוא
 מעמיה: ט ובקצרכם את-קציר ארצכם
 לא תכלה פאת שדה לקצר ולקט קצירה
 לא תלקט: י וברמך לא תעולל ופרט
 ברמך לא תלקט לגני ולגר תעזב אתם אני
 יהוה אלהיכם: יא לא תגנבו ולא-תבכשו
 ולא-תשקרו איש בעמיתו: יב ולא-
 תשבעו בשמי לשקר וחללת את-שם
 אלהיך אני יהוה: יג לא-תעשק את-
 רעה ולא תגול לא-תלין פגולת שכיר אתה
 עד-בקר: יד לא-תקבל חרש ולפג
 עור

אלהכון: ה וארי תכסין נכסת קידשין
 קדש-י לרענא לכון תכסוניה: ו ביומא
 דיתנבוס ותאכיל ומיומא דבתרוהי ודושתאר
 עד-יומא תליתאה בנורא ותוקד: ז ואם
 מהאכלא ותאכיל ביומא תליתאה מרחק
 הוא לא-יהי לרענא: ח ודוכלוגיה הוביה
 יקבל ארי ית-קודשא דני אחר וישתצי
 אינשא שהוא מעמיה: ט ובמחצרכון
 גר-חצרא דארעכון לא תשיצי פאתא
 דחקלקר למחצד ולקטא דחצדך לא תלקט:
 י וברמך לא תעליל ונתרא דברמך לא
 תלקט לגני ולגירי תשבוק יתהון אנא יי
 אלהכון: יא לא תגנבו ולא-תכדבו ולא-
 תשקדון אינש בבחביה: יב ולא-תשפגעון
 בשמי לשקרא ותחיר גר-שמוא דאלהך
 אנא יי: יג לא-תעשוק ית-חבדך ולא
 תינוס לא-תבית אנרא דאגרא לנתך עד-

צפרא: יד לא-תלוט דלא-שמוע וקדם דלא-הוי לא תשים תקלא ותדחל מאלהך

אנא

רשי

לך לא שלך ולא של אחרים: (ה) וכו' תזבחו וגו' - לא כחמרה פרשה זו אלא ללמוד מלא תהא ובימתן אלא על מנת לאכל בתוך
 הזמן הזה שאם לקבוע להם זמן אכילה הרי כבר נאמר (ויקרא ו) אם נדר או נדבה זבח קרבנו ונומי: לרצונכם הזבחהו
 אכילת ובימתו תהא על מנת כחת רוח מיא לכס לרנון שאם תחשבו עליו וזבחת פגול לא ירצה עליכם לפני: לרצונכם
 אפי"נימטו זהו לפי פשוטו - (חולין יג) ורבותינו למדו מכלן לתעבדן בקדשים שפגול שזריך שיתמיון לשחוט:
 (ז) ביום זבחכם יאכל - כשתזבחו תשטוהו על מנת זמן זה שקבעתי לכם ככר: (ז) ואם האכל יאכל ונומר - אם
 אינו ענין לחון לווננו שהרי כבר נאמר (ויקרא ו) ואם האכל יאכל וכל מוכר זבח שלמו וגו' תהו ענין לחון למקומו יכול יהו חייבין
 כרת על אכילתו"ל (שם) והכס האוכלת מונט עונה תשא מומו ולא וחסריו יוא הכשקט בנתשה חון למקומו: פגול - מתועב כמון
 (ישעיה ס"ה) ומרק פגולים כלים: (ח) ואוכליו ענוו וישא - כמותר גמור הכתוב מוכר ואינו ענוש כרת על הכשקט חון למקומו
 (ובחים בא) שכר מעטו הכתוב זה כמותר גמור מוכר וכמסקת כריות למדוהו מנזרה מזה: (ט) לא תכלה פאת שדך - סיגית
 בחאבסוף גדה (ה"ב): ולקט קצירך - שכולים הנשרים כשעת קצירה אחת או שנים אבל שלש אינן לקט (ת"כ פ"אה ח):
 (י) לא העולל - לא תטול עוללות שבה ובן טכרות חיזהו עוללות כל שאין לו לא כתף ולא נטף (פ"אה ו): ופרט ברמך -
 גרנירי ענבים הנשרים כשעת כצירה - אני ה' אלהיכם - דין לפרע ואינו נבוה הכס חלאכסות שאחזר (בושלי"כ) אל תגזול דלונ' כי
 פ' יריב ריכס וגו': (יא) לא תגנבו - אזהרה לגנוב ממון - לא תגנוב שכעדת הדברות אזהרה לגנוב כפשות דבר הלמד מענינו דב'
 שאינן עליו חיות כית דין: לא תכחשו - (ב"ק קט) לפי שנאמר (ויקרא ה) וכתש כה תשלים קרן וחותם למדנו עונש אזהרה מנין ת"ל לא
 תכחשו: ולא השקרו - לפי שנאמר (שם) וכשכע על שקר ישלם קרן וחמוש למדנו עונש אזהרה מנין ת"ל ולא תסקרו: לא
 תגנבו

ה נארום תיקסון יקפס קודשיא קדם יי וגו : ו ביומא דיתגבס ותאכל וביומא חורו דמה דמשתיר עד יומא וגו : ז ואין איתאקלא ותאביל ביומא תליהא פסיל הוא לא יהו לבענא : ח ודיקלגיה חוביה נקבל ארום עת קדשא בן אפים וישמצי בר נשא שהיא מנו עמיה : ט וכןמן מתצרכון עת תעדא דארעבון לא תסיפון אויבא תרא דאית בתקדך למתוור ולקטא וגו :

ירושלמי

י וקרמיכון לא תבערון שוטלונהון ונתרא דפרקד לא תלקט לעני ולגיורי תשובק נהרון כתיבהון אנא הוא יי אלהון : יא עמי בני ישראל לא תהוון גבון ולא תבערון ולא תשקרון אינש בתריה : יב עמי בני ישראל לא ישמפע חד קנכון בשמי לשיקרא לאפסא

עת שקא דאלהך אנא יי : יג לא תגלוס עת תקדך ולא תניס ולא תבית סוקרא דאגרא למעבא נבך עד צפרא : יד לא תלוטון

רשי

תנובו לא תכשו לא תשקרו ולא תשבעו . אם גבת סופך לכתש סופך לסקר סופך לישבע לסקר . (יב) ולא תשבעו בשמי . למה נאמר לפי שחמר (שמות ב) לא תשא את שם ה' אלהיך לשווא יכול לא יסתחייב אלא על שם המיוחד מניין לרבות כל הכינוי ת"ל לא תשבעו בשמי לסקר כל שם שילי : (יג) לא תעשוק . (יד) זה הכוס סכר שכר : לא תלין . לשון נקמה מוסס על הפעולה (ה) : עד בקר . בעשר יום הכתוב מדבר שיחיתו וישקנה חמה לפיכך זמן גבוה סכרו כל הלילה וכתקום אחר הוא חומר (דברים לד) לא תבא עליו שמש יודבר בסכר לילה שהלמת פעולתו משיעלה עמוד השחר (ב"מ קי) לפיכך זמן גבוה סכרו כל היום לפי שנתנה תורה זמן לבעל הבית עונה לבקש מעות : (ו) לא תקלל חרש . אין לי חלא חרש מניין לרבות כל אדם ת"ל (שמות כב) בעתך לא תאור ח"כ למה נאמר חרש מה חרש מיוחד שהוא כחיים חף כל שהוא כח יס יא המת שאינו כחיים (ה"ב) : ולפני עור לא הירג מבשול . (ת"ב) לפני הסווא כסר לא תתן ענה שאינה הוגנת לו אל תאמר זכור שדך נקח לך חומר ונתה עוקף עליו ומטלה הימנו : ויראת מאלהיך . לפי שהדבר הזה אינו מסור לברייתו לידע אם דעתו של זה לטובה או לרעה ויכול להשמש ולוותר לטובה כתבונתי לפיכך נאמר בו ויראת מאלהיך ומשנתן וכן כל דבר המסור לטובו של אדם הגופני ואין שתי הכריות זכירין בו נאמר בו ויראת מאלהיך : לא

באר רחובות דקדוקי רשי

(ח) עווס דמלת לא תלין אכסר לפרושו לפני עיניו ראשון לא תלין נסתר לנקבה (זא וחל נעוין איכר נעכטיגט) וענין סנילא תלין מכה נוכר (דוא ואלשט ניש איכר נעכטיגט) (דוא בעל הבית ואלשט ניש איכר נעכטיגט דעם לון) ולא יתכן נוכח

רשב"ם

(ה) לרזינס . שיהא תימנים למתיבה ולכל וספשו של קרבן וכמו שמכרש והולך : (ו) ואם האכל יאכל . כחשכ לאוכלו חזן מתקונו לירשו חכמים : (ז) לא תעולל . כהא משנה כדכתיב עולל ועוללו כגון : (ח) לא תגבחומוון : לא תכשו כפירת ממון המופקד בידו . כדכתיב וכחשכה : לא תשקרו . ממון שהלווה : (יב) ולא תשבעו . אפילו כלא כפירת ממון : (יג) לא תעשוק : עושק סכר סכר . ונתוגר : לא תגזול . כעין ויגזל את החטית עירו : ולא תלין . שכר לילה : (יד) לא תקלל חרש שהוא דבר

מכלל יופי

(ה) (וממחרת) . כמו במחרת ויש לפרשו כמשמנו כי לא בא על מחר ומחרה כיה השמוש לעולם והבא עליו מם השמוש : (ז) (פגול הוא) . הוא הכשר שנשתנה ריחו ומראהו וכן אמרו רז"ל פגול טעון העבר צורה כלומר שאינו נשרף עד שתעדר צורתו : (י) לא תעולל . לא תכרית העוללות הם הקטנים עזרת עולל ונתק חאת המלה פנו ושרטן ארץ חיים שטיעו יכרית המורס וכן מסיק פלרס יכרית הסיני ואמר רבותינו ר"ל אינו עוללת כל שאין לו כתף ולא נטף :

שכר

מצוה רל"ב
שני
חמשי
מצוה רל"ג
מצוה רל"ד
מצוה רל"ה
מצוה רל"ו
מצוה רל"ז
מצוה רל"ח
מצוה רל"ט
מצוה ר"ס
מצוה ר"מא
מצוה רמב
מ
מצוה רמג
מצוה רמד
מצוה רמה

עור לא תתן מכשל ויראת מאלהיך אנני
יהוה: טו לא תגשו גל במישש
לא תשא פני גל ולא תהדר פני גדול בצדק
תשפט עמיתך: טז לא תלך רכיל
בעיניך לא תעמד על דם רעה אני יהוה:
יז לא תשגה את אחיך בגלבד
הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עינו
קטא: יח לא תקום ולא תשור את
בג עמך ואהבת לרעה במוד אני יהוה:
יט את חקתי תשמרו בהמתך לא
תרביע בלאים שדך לא תורע בלאים ובגד
בלאים שעטנו לא יעלה עלך: כ ואיש
כדישלב את אשה שכבת זרע ודוא
שפחה נחרפת לאיש והפדה לא נפדתה

אנא יי: טו לא תעבדון שקר בדיון לא
תשב אפי מסיבנא וקא תהדר אפי נבא
בקושטא תדיניה להבך: טז לא תיכול
קורצין במקך לא תקום על דמא דחבך
אנא יי: יז לא תשני ית אחוך בלבך
אוקהא תוכח ית חבך וקא תקבל ער
דליה הובא: יח לא תקום ולא תטר
דבבו לבני עמך ותרחמיה לחבך כותך אנא
יי: יט ית יקומי תשרון בעיך לא תרכיב
צירובין סקלך לא תורע צירובין ולבוש
צירובין שטנא לא יסק עלך: כ וגבר ארז
ישבוב ית אתתא שכבת זרעא והיא אמא
אחידא לגבר ואתפרקא לא אתפרקת
בכספא או חירותא לא אתיחברת לת

או

רשי

בשטר

(טו) לא העשור עול במשפט . אלמד מהדין המקלל את הדן קרוי עול שני ונשוקן חרם ותועבה שהעול קרוי תועבה טנאור
(דברים כב) כי תרבות ה' כל גוסס עול והתועבה קרויה סקן וחרם נכחתי (שם ז') ולא תכיא חייבה אל ביתך וביית חרם כנוהסוקן
תסקנונו: לא תשא פני גדול (ח"ב) שלא תחמר עני הוא זה והעשיר חייב לפרנסו ואינו בדיון גמולא יתפרנס בנקות: ולא
תהדר פני גדול . שלא תחמר עשיר הוא זה בן גדולים הוא זה היתך חביביו וארזה כבשתו עובש . יש כדבר לבך נחמתי ולא תהדר פני גדול:
בצדק השפט עמיתך . כמשונו . דבר אחר הוידן את חבירך לבקו וכות (סנהדרין לב): (יו) לא תלך רכיל . אתי אומר
פל טס וכל משכתי מדנים ומספרים לשון הרע הולכים ככתי רעיהם לרגל זה וזה רע אי זה ישועזרע לפטר בשוק נקרחים הולכי רכיל הולכי
דביה אשפיו מטעו כענו . ורחה לדכריי שלא ענינו רכילות שאינו כתוב כלסוק גליכה לא תלך רכיל . הולכי רכיל כחוסת וברזל (ירמיהו)
ושחר לשון הרע חייב כחוסת בו הליכה (תהלים כא) מלשני בסתר רעהו (שם כב) לשון רמיה (שם יב) לשון מדסית גדולה לבך אתי אומר
שהמלשון הולך וחרגיל מה"קף כחלת כג"ל מל שכל אותיות שמואלים מתקור אחד את חלפות ובוו ב"ת כפ"א ונ"ג מל"כ וק"ף כ"ק ונ"ן
בלת"ד וי"ן כל"ד וכן (שמואל ב י"ג) וירגל בעבדך רגל במראה לאמר עלי רעה וכן (ההלים י"ד) לא רגל על לטונו וכן דוכל הסותר
ומרגל אחר כל סתורה וכל המוכר בשמים להסתקט בהם הנשים על טס שמתויר תמיד כעירות נקרא רוכל לשון רוגל וחרגום לא תיכול קרצין
כמו (דניאל ג') ואלכו קרציון דייסודחי הכל ביה קורחח בו מלכא נראה כעניי שהיה נשפטס לאכול בבית החקבל דבריהם טיס הלעטה
נבוא גמר חוק מדבריו מקויימים ויעמידם על האמת וחותה הלעטה נקראת חכילת קורצין לשון קורן כענינו סקן דרך כל הולכי רכיל
לקרן כעניניהם ולרמוז דברו רכילותן שלא יכינו שאר השומעים: לא תעמד על דם רעך . ליתות כוונתו ויחיה היכול להצילו (ת"כ) כגון טובע
בכור ויחיה לו לטטים כאים עליו: אני ה' . נאמן לשלם סכר ונאמן ליסרע: (יו) ולא תשא עליו חטא . לא תלסון את פניו ברבים:
(יח) לא תקום . (יזא ב"ג) אומר לו השאלני מנלך אחר לא לאו לומר חנור לו השאלני קרדיוך חמר לו איני נשאלך כדרך
שלא השאלתני ויחיה נקיוס ויחיה נקיוס האיסה בלבו חף על פי שאינו נוקם: ואהבת לרעך ככורך . (ח"ב) אומר רבי עקיבא זה כלל גדול
בתורה: (יט) אה חקתי תשמרו . ואלו הן בהמתך לא תרכיב בלאים ונ"ג חקיס חלו גורת מלך שאין טעם לדבר: ובגד בלאים .
לבוש נאמר לפי שכלמר (דברים כ"ב) לא תלבש שעטנו צמר ושפתים יחדיו יכול לא ילבש גוי צמר ואינו פשתן ת"ל כגד מנין לרבות הלכדים
ת"ל שעטנו דבר שכוא שוע טווי נכח ואומר חבי נח לשון דבר הנמלל אזור זה עס זה לחברו מיט"ר סל"ג"ו (מ"ק י"ב) כמו חוין לגאוי
דאית כהן שאנו נופרשין לשון כוח פליט"ר ח ולשון שעטנו פי' נחנס ונחרת צמר ושפתים: (כ) נחרפת לאיש: חיועדת ומיוחדת
לאיש ואינו יודע לו דיוין הוקלה וכספחה ענמית (קדושין ר'). חניה שפחה וחניה בת מורן המאורסת לעבד עברי שנותר בשפחה הכתוב
נדבר: והפדה לא נפדתה: פדויה וחניה פדויה נקתס מדיון ככקף (ת"ב גיטין לט): או חופשה . כשטר: בקרת תהיה:
ק"א

יד לא תלויטון מן דלא שמיא וקדם סימא לא תשוין חוקלא ומתל מאלהך אגא יי : טו לא תעבידון עקף
 בסדר דיקא לא תסבון אפין למסקנא ולא תתקרון אפי בקא קרושקא תדוניו תתריכוו : טז לא תהווין אולין במה
 לישן תלימא דהוא קשי חי בתרביא דקטיל מן תרוו
 חרפוי למיכול חרצין למצינא לבד עקף לא תמנע
 זכר דתתקף למסקנא עליו דדינא אגא יי : יז לא
 תמללון שיעינא בפומיכו למינסי ירו אחובון דלויכון
 או קהא הוכחון ית תתריכוו כבס אין מיבתי לא תתקבלון
 ירושלמי

מטולמיה חובא : יח לא תהווין נקמין ולא נטרין דבכו לבני עמך ותתקמיה לתתקוף דפון אנה פני לך לא תעביד
 ליה אגא יי : יט ית קימי תטרון בעירך לא תתקע עיריבוי תתקף לא תתבע עיריבוי וקברו עיריבוי כלא
 עמד נקיטון לא יסוק עלך : כ ונבר ארס ישכיר עם איתא משמיש ורעא והיא אמתא ותרעא מתתקסא לנבר תרי
 וכתתקסא

באר רחובות דקרוקי רש"י

נכת לזכר דא"כ נולת אתך מיותרת דתרי נוכח למה לי לכן כתוב לשון נקבה מופס על הפעולה ורצה לומר נולת לא תלין כסאך לנקסא
 (דיא ארטיטט ליון זאל טיט איבר טעכטיגין) אתך (כייא דיר) ולפי זה דק מדא נוכח הן :

רשב"ם

דכח הכתוב וטעמו כר"י כי משקל דגש הוא פנועיוור גפן . (יו) לא תלך רכיל : במחזור בעיירות מהלך לומר לשון הרע מזה אזה : ותרגום לא
 תיכול קורטין . לא תכרו רכילות . וכן דכתיב . אכלו קורניהון דיכודאי . הכרויו . וכן ירעס נשמים מתורגס אכ"י מן שמיא . לשון השמעת
 קול : ולא תיעמוד על דם רעיק . לא תעמוד מנגד אלא כיתן להזילו כנפשו של רודף : (יז) לא תשא את אחיך בלבבך . אס גמולך רעה לא
 תתראה לפני כחובב ובקרסו ישי אורכו . לא טוב אל תשנאהו כלכך אלא הוכיח תוכיחהו על מה שעשה ומתוך כך יהיה שלום : ולא תשא
 עליו חטא . כלככיק : (יח) לא תקום . לגמול לו רעה תשת רעה : ולא תעור . אטילו בלבבך . אלא עבור על מדתך .
 ואתה תרעך כמון רעך הוא אס עוב הוא אכל לא אס הוא רשע . כדכתיב יראת ה' שנאת רע : (יט) כהמתך לא תרביע כלאים .
 לפי דרך ארץ ותשובת הנוטין . פסם שניה הכתוב שכל אחד ואחד יוליא פרי ליונהו טעמא כראשית כך צוה להגבי את העולם כהמות
 וכסדות ויל לבנת וגם כחרישת שור וחמור סהם שני מינים . וגם בלמור ופשתים אחר שזה מן כהמות ומה מן קרקע וגידולי . ולמינים
 אחרתי הנמר נכוע והפשתן איכנו נכוע וקטיר כנגד של שני מראות והדולי : (כ) נחרפת . מסורה ומיומדת לעבד עברי אס אדוניו
 יתן לו לאשה . ודוניה לו עם חרף כפשו לנות מסר נפשו . וגם כתיבס : לא נפדת . שאינה משומרת . ואינה כהמת און
 לידון כמתק : בקרת תהיה . כמו לא יבקר הכסן .

מכלל יופ"י

שכיר) . פירוש שכר פעולתו : (טז) (לא תלך רכיל) .
 שם למלשינות והוא קרוב
 לענין רובה הוא הסותר לו
 הבעש שיש בידיהם כמרה
 מיני סחורות או בשמיים כן
 המלשון מואסף דברים מזה
 ומזה ומספר לזה ולזה וכמו
 שהם מעתיקים הסחורות כן
 יקנו מזה וימכרו לזה כן המלשין
 ומספר לזה ונשתתף הלשון הזה עם
 הולך בבית חברו ומה ששמע
 כביתו הולך ומספר לחברו .
 (לא תעמד על דם רעך) . רוצה לומר שלא
 העמוד לאחור
 שלא תלך ותציל הואם תוכל
 כמו שפירשהו למנין שאם
 ראה חברו טובע בנהראו
 לפטים כאים עליו או היה רעך
 באה עליו שתייב להצילו
 תלמוד לומר לא תעמוד על דם
 רעך : (יח) (ולא תטור) . ענין שמירה
 תרגום וישמור ונטך :

(*) כו 26 פדויה

ירושלמי

בדרו איגו חייבין :

ואתפרקא כולה עד כרון לא אתפרקא בתקפא או שטר שיחררה לא
 איתתיב לה פשפש יהוי בדינת למילקי הי מתיקא ולא תוה כבם סדר
 קטורין לית דייגין תשיבין ארום קא איתחבת כולה : בא ניהי
 זבר דשמיש עמה ולא היא ית קרבו אשמיח לתבע משבו זיקמא דיקרא לאשמא : כב ויבפר עלוי בתנא בדיקרא
 ואשמא קדם וי מטול חובתיה וגי : כג וארום תיעלו לארעא ותגצבין כל אילן דמיכלא ותעורו קורא ית
 אגביה חלת שנין יהי וגי : כד וקשמא רביעתא יהי כל איגביה קודשי תישבתו קדם : מתפרק מן בתנא :
 כה וקשמא תמישיתא תיכלון ית איגביה מטול דייספון לכוון מן שמיה עלתמא אגא הוא : אלקהון :
 כו לא תיכלון מקשר כל נקמתא עד דארמא קים במקרמא לא תהוון גטרי גחשיו ולא אחורי סנהדרין עינין :
 כז לא תקפון צדי רישיכו ולא תגלכו ית שיפת דקניכו : כח וישורטת חיכול על גפש דמית לא תיתנו
 בקשרכו וכתב תקי לקשם חריר ציורא לא תיתנו כבון אגא : כט לא תפסון ית כתיכו למסבא ותהוון
 לגו ולא תשהו למסבא בתיכו לגורכו סמיד לפירקיהו ולא ישעונו בננו בתר צממי ארעא ותתמלי ארעא זגו :

ית

רשי

לאחורי חונו ולפדתו זמנא הקך ראש עגול סביב שניל אחורי חונו עקרי זערו למעלה מזערו הרכה : מאת זקנד . (מכות כא) סוף הוקן
 ונבוליו והן תמש שנים ככל למי ולמי למעלה אלל הראש אסא רחב ויש בו שתי פאות ואחת למטה כפנטרו ונקוסן חכור שני הלמיים יחד :
 (כח) ושרט לגפש . כן דרכן של אמוריים להיות וסרטין נדרם כשמת להם מת : וכתבת קעקע . (מכות כא) כתב
 התיקיה ושקיע שזינו כעמק לעולם שמקצתו כמחט והיא מחטיר לעולם : קעקע . לשון (במדרכה) והוקע אותם (שמואל
 ב כא) והוקענום תמכין ען כרין ותולין אותם עליהם ונמלאו מחוקן ותחבין בקרקע פורטו "ינט כלעז" : (כט) אל תחלל אהרן
 בתך להזנותה . כמפורסו פניה לביאה שלא לשם קדושין : ולא תזנה הארץ . אס אתה עושה כן הארץ עונה את פירותיה לעשותן
 כשקום

רשב"ם

כך פתרוהו דוג' שומכס : יתקורב"ד אס לא תפשהו לא יתייבומיתא כאלת איש : (כג) וערלתם לשון פתיחה ואסימיה והדמקה .
 ערלה חוס . ערלה לב . שתהגס אתה וערל : (כד) קודש הילולים . קודש כמעשר שני לאוכלו בירושלים ולהלל לכבודו סב
 ענינו כמעשר שני שאוכלו בו במקום אשר יבחר . למען תלמד ליראה את ה' אלהיך כל הימים : (כה) להוסיף לכם תבואתו .
 לכך תזכו אס תעשו כאשר צויתי : (כו) לא תאכלו על גדם . לפי פשוטו דבר למד מענינו . לא תכחשו ולא תעננו אף זה יעשו
 כמקור הגוים שאוכלים על קבר הרוג לשם מכשפות שלא ינקום או חכמות אחר כעין שאנו אומרים כמספר מן הללו . וכתבינו
 דרשוהו ככמה עניינים כמסקת סנהדרין : (כט) להזנות הזנות של פניה להיות כקדישה : במדת

מכלל יופי

פדויה ואינה פדויה : (והקפה) : מקור מרופעל :
 (א) חפשה . לו ער . רבי יונה מקום וו
 העטף כמו וחפשה ולדעת רד"ק כחבריו ופירושו לפי
 שאמר והפדה לאגפדתה שפירושו בכסף או חפשה לא
 נתן לה כשטר כדברי המתרגם : חפשה . שם כפרס
 טמאה : (ב) קרת תהיה . מולקה תהיה וכתב האון רבינו
 סעדיה כי אמר
 בקרת לפי שהמלקות היא
 ברצועה של בקר ואמר
 רז"ל כי המלקות להורג
 לו לפי שאמר תהיה ור"א
 אמר יהיו משמע היא לוקה
 והוא אינו לוקה ופ"א
 כשרשו : (ג) (וערלה)
 אכלת מלקות יש :
 ערלתו . כל דבר הורג
 והכבד שראוי להשריכן
 ולהסיר וקרא ערלה : (כה) (הבואתו) . שם כולל
 לכל פרי מאכל ונקרא תבואה לפי שהוא משנה הכארה כי
 משנה שעברה יקרא עכור : (כו) (לא תקיפו) . ענין
 סבוכותרגום ונסבאת הרשעיר ואקפנא . ואמר רב רבינא
 ז"ל לא תקיפו פאה ראשכם זה המשוה צדעיו לאחרי אונן
 ולפדתו : (פאת ראשכם) . פירשו רבותינו ל סוף הראש
 והוא המשוה צדעיו וכו' : (פאת זקנד) . הוא שכולת הזקן :
 (כח) (ושרט לגפש) . אמרו רז"ל שריוטה וגדידה
 אחת היא : (וכתבת קעקע) : פירוש שיקעקע כבשרו
 וכתוב כאותו החרות : (קעקע) . פירוש חרות שיחדות
 כבשרו והוא בן ארבע ויתכו שיהיה משרש קעקע הוא
 מענין ירמיהו פן הקע נפשי : (כט) (להתקור) :
 מועל

ל את שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו
 אני יהוה : לא אל תפנו אל האבת
 ואל הידענים אל תבקשו לטמאה בהם
 אני יהוה אלהיכם : לב מפני שיהיה
 תקום והדרת פני זמן ויראת מאלהיך אני
 רביעי יהוה : ס לג וכי יגור אתך גר
 ששי בארצכם לא תזנו אתו : לד כאזרח מכם
 יהיה לכם הגר הגר אתכם ואהבת לו
 כמוך כי גרים הייתם בארץ מצרים אני
 יהוה אלהיכם : לה לא תעשו עול
 במשפט במדה במשקל ובמשורה :

מצות רנ"ד
 מצות רנ"ה
 מצות רנ"ו
 מצות רנ"ז
 מצות רנ"ח
 מצות רנ"ט

לו מאזני צדק אבני צדק איפת צדק
 והזן צדק יהיה לכם אני יהוה אלהיכם
 אשר חוצאתי אתכם מארץ מצרים :
 לו ושמרתם את כל חקתי ואת כל
 חמישי משפטי ועשיתם אתם אני יהוה : פ
 א ויבך יהוה אל משה לאמר : ב
 ואל בני ישראל תאמר איש איש מבני
 ישראל ומן הגר הגר בישראל אשר יתן
 מורעו למלך מות יומת עם הארץ והגמיהו
 באבן : ג ואני אתן את פני באיש שהוא
 והכרתי אתו מקרב עמו כי מורעו נתן
 למלך למען טמא את מקדשי ולתלל
 את שם קדשי : ד ואם העלם יעלמו
 עם הארץ את עיניהם מן האיש שהוא
 בחתו

עמא בית ישראל יתיעיניהון מן נברא שהוא בדיבב מורעיה למולך בדיל דלא למקטל

ותתמלי ארעא עיצת היטאין : ל יתיומי
 שבאי דילי תטרון ולבית מקדשי תהון
 בחלון אנא יי : לא לא תתפנו בהון
 בדין דכורו לא תתבעון לאסתאבא בהון
 אנא יי אלהכון : לב מן קדם דסבר
 באורייתא תקום ותהדר אפי סבא ותדח
 מאלהך אנא יי : לג וארי יתניר עמכון
 גיורא בארעכון לא תזנו ותית : לד כיציבא
 מנכון יהי לכוני גיורא דיתניר עמכון
 ותרחים ליה ביהך ארי דגירין הוירתון
 בארעא דמצרים אנא יי אלהכון :

לה לא תעבדון שקר בדין במשחרתא
 במתקלא ובמכילתא : לו מאזני דקשוט
 מתקלין דקשוט מכילין דקשוט והינן
 דקשוט יהון לכוני אנא יי אלהכון דאפקית
 יתכון מארעא דמצרים : לו ותטרון ית
 כל קמי ויתבל דיני ותעבדון יתרוני
 אנא יי : א ומליל יי עס משה למימר :
 ב ולבני ישראל תימר גבר גבר מבני
 ישראל ומן גיורא דיתנורון בישראל
 דיתן מורעיה למולך אתקטלא יתקטיל
 עמא בית ישראל ירנמוניה באבנא :
 ג ואנא אתן יתרוני בנברא שהוא
 ואשיצי יתיה מנו עמיה ארי מורעיה יתב
 למולך בדיל לסאבא ית מקדשי ולאחלא
 ית שמא דקודשי : ד ואם מקבש יכבשון
 עמא בית ישראל יתיעיניהון מן נברא שהוא בדיבב מורעיה למולך בדיל דלא למקטל
 יתיה